

Första läsningen: **Apg 1:15-17, 20ac, 21-26**

*(Någon av dem som var med oss skall vittna tillsammans med oss om hans uppståndelse)*

De är ännu omtumlade av uppståndelsen, och de har undervisats av Jesus under fyrtio dagar. Jesus, ”Davids son”, är nu borta, och Petrus och apostlarna försöker ge mening åt allt som hänt utifrån Gamla testamentets förutsägelser. Kung David spelade en viktig roll som tolkningsnyckel (se Petrus tal i Apg 2:23 f). Davids bön i Psaltaren (v. 20; jfr Ps 69:26; 109:8) kunde användas när man skulle hitta en ersättare åt Judas som förrådde Jesus. Judas förfärliga öde, som det beskrivs i Nya testamentet, liknar det som drabbade dem som förrådde David. Läs om Absalom, Achitofel och Amasa i 2 Sam 17:23; 18:9-17; 20:8-10 och jämför med Judas öde i Matt 27:5 och Apg 1:18.

En ersättare väljs. Första generationen kristna ville absolut ha tolv män i apostlakollegiet. De är fundamenten för ”det nya Israel” liksom patriarken Jakobs tolv söner var stamfäder för det gamla. Jesus hade själv valt tolv – vi ser urkyrkans vilja att göra Jesu bestämmelser till **tradition** (men så småningom behövdes fler än tolv ledare!). Kravet på kandidaterna var att de varit med om hela Jesu offentliga verksamhet. Mattias väljs. Märkligt nog hör vi inget mer om honom. Senare legender påstår att han gav sitt liv som martyr för tron, och att hans kropp slutligen fördes till staden Trier i dagens Tyskland.

Andra läsningen: **1 Joh 4:11-16** (*Den som förblir i kärleken förblir i Gud och Gud i honom*)

Gud gav sin egen son för oss så att vi kan försonas med Gud (1 Joh 4:10). Det får den gamle aposteln att säga att **Gud är kärlek** (v. 16). Därför måste vi också **älska varandra** (v. 11). Vi ser inte Gud (v. 12) – vår kärlek ska visa sig inför dem vi ser, de andra, dem som vi möter, varaktigt eller tillfälligt. *Så* fulländas Guds kärlek, som Jesus kom med. Då är Gud *i oss* och vi *i Gud*. Det innebär att bekänna tron på Jesus, att *stå fast vid* källan till vår kärlek (v. 15).

Evangelium: **Joh 17:11b-19** (*Må de bli ett, liksom vi är ett*)

Med Guds uppenbarade ”namn” (v. 11-12, jfr Joh 17:6) menas inte ett speciellt hemligt ord, utan Faderns person, natur och väsen. Det som menas är att Jesus har öppnat vägen för oss till Faderns hjärta. Jesus helgar sig till ett offer för att vi ska helgas (v. 19): Messias är här både präst och offer och vi invigs med honom till en gåva åt Gud. Vi ska *konsekreras* så som brödet i mässan. Jesu starka vädjan till Fadern vill säkra de kristnas enhet. Den handlar också om att skydda oss mot djävulen och ”världen”, dvs. den del av världen som revolterar mot Gud och avvisar hans kärlek.

Kom Helige ande, med Kristi **frids** gåva, som gör oss alla till ett (jfr Gal 5:22)!

## MÅNDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN

Första läsningen: **Apg 19:1-8** (*Fick ni den helige Anden när ni kom till tro?*)

På sin tredje missionsresa anländer Paulus nu till storstaden Efesos. Tillhör de ”lärjungar” han träffar här *Johannes döparens* rörelse? Den existerade parallellt med kyrkan ända in på 300-talet. Att vi hittar den så långt borta som här i Efesos (och redan på 50-talet) visar dess spridning. Lärjungarna som nämns här tror på Jesus men har brister i sin tro (jfr Matt 11:2-3). De har utan tvivel känt till Moses önskan att Anden skulle komma över *hela Herrens folk* (4 Mos 11:29) och löftet hos profeten Joel om Andens ankomst (Joel 2:28-29; i vissa biblar = 3:1-2).

De döps direkt med det kristna dopet och konfirmeras sedan med handpåläggning (det rör sig tydligen om två olika handlingar). De tror på Paulus ord: *Gud har uppfyllt vad Mose och Joel har sagt!* De känner stark befrielse: *Det är äntligen möjligt att vara som de sjuttio äldste i öknen som Anden en gång föll på* (jfr 4 Mos 11:29)! *Att vara de unga och gamla, slavar och slavinnor, som enligt Joel skulle översköljans av Anden och profetera!* De släpper loss i extatisk bön. Sådana utbrott eller tillstånd hade urkyrkan största respekt för (Apg 10:47; 11:15, 17) även om Nya testamentet inte låter oss veta hur sådant gick till i praktiken. Vår tids *karismatiker*, katolska och icke-katolska, har bönemöten med känsloladdade omvändelser. De motsvarar kanske vad Lukas beskrev. Ingen vet säkert. Men vi förstår hur lärjungarna *tänkte*: **den messianska tiden** har börjat. Kungen är här. Kungen regerar. Alla andra auktoriteter, även Döparen, blir sekundära. Nu ska man ansluta sig till kyrkan, hans folk, och ta emot dess nådemedel, inte stå utanför eller i sekter.

De som idag tar emot konfirmationens sakrament lever visserligen inte med dåtidens judars oroliga längtan efter Messias och profetians gåva. **De får dock samme Ande.** *Andens glöd lades i oss då vi smordes med krisma! Den ska få flamma upp!*

Evangelium: **Joh 16:29-33** (*Var inte oroliga, jag har besekrat världen*)

Vilken mäktig styrka i Jesu sista ord i denna läsning! Hur många kristna har inte funnit tröst i dem! Men se upp! Vi är ännu långt från paradiset: de som nu verkligen tror på Jesus blir skingrade (v. 32; jfr Matt 26:31; Sak 13:7; Mark 14:26 f). Men trots yttre kaos har de inre frid: Mästaren förblir trofast, även om de får lida i världen (v. 33).

Kom, helige Ande, lär mig <b>tålmod</b> med människor – och med mig själv (jfr Gal 5:22)!
---

## TISDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN

Första läsningen: **Apg 20:17-27** (*Jag vill fullborda det uppdrag jag har fått av herren Jesus*)

Paulus tre år i den vackra storstaden Efesos blev en höjdpunkt i hans arbete. Tiden där var verkligen inte lätt (1 Kor 15:30-32) men dock full av framsteg (1 Kor 16:9). Här i *magikernas huvudstad* triumferar den kristna tron, alltså kan den segra överallt! Precis innan denna läsning hör vi om Paulus dramatiska framgångar mot magin (människor bränner frivilligt sina dyra ockulta böcker på gatorna), vi hör om silversmedernas upplopp, om Paulus resa – läs flykt – till Grekland och Makedonien. Lukas ansluter tydligen till Paulus (författaren talar åter i vi-form). Paulus avskedstal till ”de äldsta” (*presbyteroi*, d.v.s. det vi kallar för präster, jfr Tit 1:5; 1 Tim 5:17) har Lukas hört med egna öron. Han brukar återberätta sina huvudpersoners tal ytterst troget och gör det även nu – varje sats här låter som något vi hittar i Paulusbreven. Talets avslutande del hör vi i läsningen i morgon.

Nu får de ta över själva. Men Paulus lämnar inte sina vänner för att han önskar det. De ska förstå att han följer Guds kallelse. Aposteln måste till Jerusalem även om han anar att lidanden nalkas. Han förutsäger sitt lidande liksom Jesus gjorde (t.ex. i Luk 18:31-33) – vi märker att Lukas vill visa oss att hans hjälte Paulus helt följer i sin Herres spår. Paulus har gott samvete – han har gett trosarvet vidare, traditionen, i komplett form (v. 27). Därför är det inte hans fel om någon går förlorad. Är vi lika raka eller presenterar vi bara sådana sidor av vår kristendom som vi tror att människor kommer att gilla? Klipper vi bort obekväma delar av tron? I så fall kan vi få ett medansvar för att de inte lär sig *allt som hör till Guds plan* (v. 27).

Evangelium: **Joh 17:1-11a** (*Fader, förhärliga din son*)

Johannesevangeliets 17:e kapitel är höjdpunkten i Jesu långa tal i nattvardssalen – en enda lång bön till Fadern där han frambär sitt livsverk och ber om att *förhärligas*, d.v.s. att få tillbaka *Guds gestalt* som han *avstod* ifrån när han *antog en tjänares gestalt och blev som en av oss* (Fil 2:6-7). Viktigt: Jesus ber här **som människa**: Guds Son som blev människa vill *med sin mänskliga natur ingå i himlen*. Samma sak med oss: **vad vi är, vår mänskliga natur, ska finnas i Gud** – *jag går bort för att bereda plats för er* (jfr Joh 14:2-3).

Paulus (läsningen ovan) visste inte vad som väntade honom. Jesus vet – men är orubbligt tillitsfull. Tacksamt räcker han Fadern sin skörd, lärjungarna. Dem har han uppenbarat ”Namnet” för (v. 6), d.v.s. Guds identitet i honom själv (Fil 2:9; Hebr 1:4; 3 Joh v. 7; Jak 2:7; jfr 3 Mos 24:11; 16; Syr 45:15; Jes 52:6; Hes 39:7). Omsorgsfullt ber han om att de ska bevaras och helgas. I tankarna är han redan hos Fadern (v. 11).

Kom helige Ande, hjälp mig att förbli **vänlig**, även när det kostar på (jfr Gal 5:22)!

## ONSDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN

Första läsningen: **Apg 20:28-38** (*Jag anförtror er åt Gud*)

Paulus oro för kyrkans väl efter honom var befogad. Nya testamentet känner till minst sex olika kättare som uppträdde just i Efesos och förfalskade hans lära (1 Tim 1:3; 2 Tim 1:15; 2:17). Det herde-ledarskap som den helige Ande har instiftat och som nämns i v. 28 motsvarar vad vi kallar för *biskopsämbetet*. Var biskopar och präster samma sak för Paulus? Knappast. I den helige Ignatios av Antiokias brev till magnesierna från ca år 110 ser man att ”präst” (presbyteros) och ”biskop” (episkopos) är två olika funktioner (Ignatios, *Ad Magn.* 6, *De apostoliska fäderna*, Artos förlag). ”Diakoner” är en tredje funktion. Inga kyrkofäder säger att denna tredelning av ämbetet skulle ha kommit till senare. Den bygger därför rimligtvis på apostlarna.

Det här handlar om *den apostoliska Traditionen*. Paulus påminner de ansvariga om allt han lärt dem *muntligt* under tre år (jfr 2 Thess 2:15), och som de behöver för att kunna motstå kommande villolärare (v. 30-31). Man visste *mer* än vad vi har i de fyra evangelierna (ett smakprov är Jesuscitatet i v. 35). Evangelierna kunde givetvis inte rymma allt om Jesus (Joh 21:25). Katolsk kristendom bygger på *Bibeln och Traditionen*, d.v.s. helheten av det som Jesus uppenbarade och som gav kyrkan dess form. Biblicister som avvisar allt som inte nertecknats i Bibeln är därför obibliska. Ingenstans står det i Bibeln att bara det som är med där är rätt. *Kyrkans läroämbete* tolkar tron under ledning av den helige Ande (v. 28). Därför är Paulus ord till ledarna så starka. De har hela trosarvet (jfr 1 Tim 6:20; 2 Tim 1:12-14), både det skriftliga och det muntligt traderade. Båda komponenterna ingår i det apostoliska, katolska arvet. Som *den gode Herden* själv ska de jaga bort vargarna (Joh 10:11 f) som vill dra ifrån, lägga till eller förvanska det trosarv som en gång för alla anförtrotts de heliga (Jud v. 3).

Paulus älskade sina får och ville inte utnyttja dem. Han arbetade och försörjde sig själv och sin personal (v. 33-35). Han hade kunnat ta emot gåvor som i Filippi (jfr 1 Kor 9:14; 2 Kor 11:9-10; Fil 4:15-16) men ville troligen ge en motbild till villolärarna som normalt tog betalt (jfr 1 Thess 2:3 f; 1 Tim 6:5; Tit 1:11; 1 Pet 5:2; 2 Pet 2:3) och till grekernas överklassideal om ledighet från arbete. Med pengar kan man hjälpa *de svaga* (v. 35).

Evangelium: **Joh 17:11b-19** (*Må de bli ett, liksom vi är ett*)

”Helige fader” (v. 11) är ovanliga ord i Jesu mun, väldigt ”liturgiska”. Uttrycket finns även i en bön i den fornkristna texten Didaché som skrevs ungefär samtidigt som Johannes evangelium (Did 10:2, *De apostoliska fäderna*, Artos förlag). Vi hör Kristi innerliga bön upprepa många typiska ord från Johannes evangelium och första brev. Allt är judiskt: vissa uttryck har tydliga rötter i *Pentateuken*, ord som **helga** och **offer** (se t.ex. 2 Mos 29:44; 4 Mos 8:11f). Att helgas ”genom sanningen” (v. 19) kan också läsas som att bli ”i sanning helgade”.

Kom helige Ande med Kristi **godhet**, må den trösta mig och alla i dag (jfr Gal 5:22)!

## TORSDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN

Första läsningen: **Apg 22:30; 23:6-11** (*Du måste också vittna i Rom*)

Jesus hade i förväg varnat sina lärjungar: *Man skall överlämna er åt synagogorna och kasta er i fängelse och dra er inför kungar och ståthållare för mitt namns skull. Då får ni tillfälle att vittna. Lägg bara på minnet att ni inte skall förbereda några försvarstal, ty jag skall ge er ord och visdom som era fiender inte kan stå emot eller vederlägga.* (Luk 21:12-15). Irritationen i Stora rådet är på kokpunkten här på tempelplatsens västra sida, där Rådet brukade träffas. Paulus har precis förnärligt översteprästen, och nu spelar han skickligt på sin fariseiska bakgrund. Fariseerna hatade tydligen sadukeernas parti mer än de hatade sin gamle partikamrat (Apg 26:4-5; Gal 1:14). Många av dem beundrade väl ännu Paulus, trots hans avfall till nazarenerna. Smockan hänger i luften. Observera att Paulus **som kristen** kan bekänna sig till fariseerna! Det var han inte ensam om (Joh 3:1; Apg 21:20). Jesus hade självklart fariseerna på sin sida mot saddukeerna i frågan om uppståndelsen (Luk 20:27-40). Fariseerna spelar i evangelierna ofta rollen som Jesu motståndare. Det är nog inte hela sanningen. Fariseerna ville röja Jesus ur vägen, hör vi ofta, men det var ändå fariseer som varnade Jesus mot Herodes (Luk 13:31-32). Om fariseerna hör vi nästan inget under rättegången mot Jesus. En farisé begravde Jesus med stor generositet (Joh 19:39; jfr 3:1). Den saddukeiska prästaristokratin var däremot helt entydigt emot Jesus.

Kommandanten är en kontrast till det här upphetsade sällskapet. Han är balanserad, förnuftig och rättvis – som romarna brukar vara i Lukas texter. Han ville *få klarhet* (v. 30) i saken. Så påminner han om *Teofilos* som behövde tillförlitliga upplysningar om Jesus (Luk 1:1-4; Apg 1:1) och som Lukas tillägnar sitt dubbla verk, Lukasevangeliet och Apostlagärningarna. Var Lukas skrifter från början en enda lång försvarskrift för Paulus inför en domstol i Rom, med grundlig inledning om den kristna kyrkans uppkomst? Skrev han för att visa att rörelsen inte hotade staten utan bara handlade om en opolitisk trosfråga? Var det nödvändigt pga. *Markusevangeliet* som kunde tolkas som kejsarkritiskt? Vi kan bara spekulera.

Evangelium: **Joh 17:20-26** (*De skall fullkomnas och bli ett*)

Jesu tröstande ord i det långa talet i Joh 14-17 har följt oss i flera veckor nu. Talet slutar här, på tröskeln till **pingsten**, kyrkans födelsedag. Vilken kyrka? Många kristna samfund har grundats senare i historien. Hur blir det med dem? Jesus tar avsked men det känns att han inte vill skiljas från någon av sina älskade lärjungar. Han vill vara *ett* med dem alla och med oss som han redan ser långt ute i framtiden (v. 20 f). Det blir han i **kommunionen**. De kristnas splittring är ett öppet sår i Kristi kropp. Vi får aldrig sluta söka enheten. Aldrig.

Kom helige Ande, gör mig **trofast**, även om andra sviker (jfr Gal 5:22)!

FREDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN

FREDAGEN 18 maj:

S:T ERIK, KONUNG OCH MARTYR, SVERIGES SKYDDSPATRON, fest

Denna grönskande dag firar vi sankt ERIK, Sveriges helgonkung, dödad i strid mot danska soldater efter att ha deltagit i mässan idag år 1160. Legenden säger att den fromme kungen vägrade avbryta gudstjänsten fast fienderna var nära. Sedan var allt för sent. De ”slog honom till jorden, högg och stack honom sår på sår ... och avhögg till sist vanvördeligen hans vördnadsvärda huvud.” När man 1940 öppnade det vackra 34 kilos förgyllda relikskrinet av silver, som finns i Uppsala domkyrka längst fram till vänster i ett sidokapell, bekräftades berättelsen: lårben och skenben hade märken efter olika skarpa vapen, och en halskota hade drabbats av ett våldsamt svärdshugg. 2014-16 undersöktes skelettet åter. De skador som finns på skelettet stöder helt den delen av legenden. Hela 11 olika skador som uppstått i samband med döden har dokumenterats, en stickskada högt upp på kraniet, övriga skador på framförallt nederdelen av kroppen är orsakade av vapen med vass egg, som svärd eller yxor. Det konstaterades att hugget mot halsen hade kommit framifrån vilket indikerar att Erik dog i strid (det var ingen avrättning). Ca 35 år gammal var han, frisk och vältränad – inte vem som helst på slagfältet! Man kunde även visa att hans föda till stor del bestod av fisk – motsvarade kyrkans fromma sed (fisk åt man på fastedagar i stället för kött).

Vårt lands nationalhelgon på medeltiden beskrevs med sin tids riddarideal: Erik ska ha fört korståg i Finland med sin vän, den helige biskopen Henrik av Uppsala, ha fullbordat domkyrkan i Uppsala, ha levt asketiskt (t.ex. badat kallt, även vintertid, för att dämpa sina begär), mirakel ska ha skett vid hans grav. Samtida källor saknas dock. Erik helgonförklarades aldrig i Rom, bara lokalt, vilket är otypiskt för heliga kungar. Med honom fick det kristna nationsbygget i Sverige en symbolfigur. Även om Eriksdagen i vår tid inte är nationaldag med pompa och ståt, så står den kvar som en ständig påminnelse om den tro vår kultur vilar på. Huvudstadens vapen visar sedan 1300-talet ett krönt S:t Erikshuvud i guld på blått fält. Vi påträffar det på allt från soptunnor till kommunskyltar, och han är även skyddshelgon för vår katolska domkyrka. Den helige påven Johannes Paulus II knäböjde 9 juni 1989, tillsammans med Svenska kyrkans ärkebiskop, respektfullt inför kung Eriks skrin och hedrade så i världskyrkans namn den helige mannen och hans land, vårt Sverige.

Dagens första läsning för oss till **det himmelska Jerusalem**, målet för all vår strävan och strid här på jorden. Där nämnas jordens heliga *kungar* (Upp 21:24) – varav Erik var en – som ska tåga dit in med det bästa deras kultur har frambragt när den nya himlen och den nya jorden blir verklighet. Även evangeliet handlar om kungar – hårda och stolta sådana –

men Jesus betonar att kungavärdigheten ska ges åt alla, d.v.s. åt sådana som har *stannat kvar hos mig under mina prövningar* (Luk 22:28) – en sådan lärjunge var Erik också!

Särskilda läsningar denna dag: Upp 21:2,22-27 samt Luk 22:24-30

PINGSTAFTON – LÖRDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN (morgonmässan)

Första läsningen: **Apg 28:16-20; 30-31** (*Paulus stannade där och förkunnade Guds rike*)

De femtio dagarnas glädjrika påsktid går mot sitt slut. Vi har firat påsktiden för att *lära känna Kristus och kraften från hans uppståndelse* (Fil 3:10). Den unga kyrkans minnen (Apostlagärningarna) och den gamle apostelns ungdomsminnen (Johannesevangeliet) dominerade läsningarna under denna tid. De avslutas i dag.

Paulus sade nej till landshövdingen Festus förslag att han skulle dömas av judarna i Jerusalem – hellre valde han den hedniska kejsaren (Apg 25:9)! Han väljer samma väg som Petrus: till Rom. Lukas visar oss trons – och därmed kyrkans – vandring från Jerusalem till imperiets huvudstad, dit alla vägar ledde och varifrån alla folkslag kunde nås. **Som Sinai avlöstes av Jerusalem ska Jerusalem nu avlösas av Rom.** Härifrån ska evangeliet stråla ut åt alla håll. Paulus når Rom år 61. Han möter inga problem, påstår Lukas. Men avslutningen i 28:31 känns ofärdig. Lukas har presenterat sin hjälte som en parallell till Jesus: förföljd, förhörd och nu på väg mot domstol och lidande. Läsaren förväntar sig nu höra om Paulus lidande. Men allt vi får veta är att Paulus bor två år i Rom, d.v.s. till år 63. Och sedan? Varför slutar det så abrupt? År 64 bryter det vansinne ut som Lukas inte berättar om: Roms brand och kejsaren Neros kyrkoförföljelse. Dödades Lukas eller flydde han? Och Paulus? Roms tredje biskop efter Petrus, Clemens, skriver i sitt brev till korinthisarna (som är från 90-talet e.Kr.) att Paulus *predikade i öster och väster och blev vida berömd för sin tro. Han lärde hela världen rättfärdighet, nådde västerns gräns och vittnade inför de mäktiga* (1 Clem 5, *De apostoliska fäderna*, Artos förlag). Paulus nådde tydligen Spanien, som var ”västerns gräns” (jfr Apg 1:8), så som han planerade (Rom 15:24-28). Alltså bör Paulus i första taget ha frikänts av kejsaren Nero (vilket kanske var avsikten med Lukas verk!). 300-talskyrkohistorikern Eusebios skriver att Paulus återvände till Rom, fick en ny rättegång, halshöggs som martyr och begravdes där, vid den basilika som heter *San Paolo fuori le mura*, söder om stadsgränsen.

Evangelium: **Joh 21:20-25** (*Vi vet att hans vittnesbörd är sant*)

Också Johannes evangelium slutar gåtfullt. Den eleganta avrundningen i Joh 20:30-31 var tydligen inte nog för läsarna. Frågorna hopade sig: ”Hur försonades Petrus med den uppståndne Jesus efter att han förnekade honom? Sa inte Jesus att lärjungen Johannes aldrig skulle dö? Nu är han död! Är det här evangeliet verkligen skriven av denna apostel?”. Svaret var troligen kap. 21. En redaktionsgrupp la till det. Gruppen avslöjar sig

i ordet ”vi” i v. 24. Allra sista ordet har en enskild person, ”jag” i v. 25. Vem är han? Världen kan inte rymma allt man kunde skriva om Jesus, påstår han. Till vem säger han dessa undvikande ord? (jfr Pred 12:12). Och varför?

Kom Helige ande, ge mig **självbehärskning** så jag kan stoppa mig själv (jfr Gal 5:22)!

## **PINGSTAFTON – LÖRDAGEN I SJUNDE PÅSKVECKAN (kvällsmässan eller pingstvigilian)**

Denna kväll börjar pingsthögtiden. Observera att det finns fyra olika valmöjligheter till första läsningen – alternativt kan man läsa alla vid en pingstvigilia, en lång kvällsgudstjänst liknande påskvakan, avslutad med eukaristin.

Första läsningen, första valmöjlighet: **1 Mos 11:1-9** (*Därför kallas den Babel, ty där skapade Herren språkförbistringen på jorden*)

I många kulturer finns myter om förfäder som satte igång med orealistiska tornbyggen och misslyckades. Temat är *hybris*, övermodet som leder till fall. I Första Mosebokens optik är detta ett nytt syndafall: människorna, Adams och Evas ättlingar, accepterade inte sitt uppdrag att uppfylla jorden (1 Mos 1:28) utan trängde ihop sig på en enda plats. De var självdyrkare och önskade som sådana *himmelsk status*. De ville lägga beslag på det som tillkommer Gud, i detta fall inte en frukt som i paradiset utan ett *namn* som är *känt* (v. 4, uppenbart menas *gudomlighet*).

Berättelsen vill till synes förklara hur de många språken uppstod, men redan i 1 Mos 10:5, 20, 31 läser vi att olika språk fanns. Språkförbistringen tolkas därför bäst andligt: man kan inte komma överens. Alla pratar men ingen lyssnar. Vad hjälper då murslevar och tegelstenar? Människor utan Gud blir varandras fiender. *Homo homini lupus* säger ett gammalt ordspråk: människan är människans varg. Här är budskapet att människorna försöker släta över sitt *grundproblem*, nämligen att de har förlorat Gud och paradiset. De försöker kompensera sin andliga tomhet genom tekniska projekt som ska göra dem själva till alltings centrum.

Babel låter som ”babbel”. Det är en medveten omskrivning av ”Babylon” dit judarna på 500-talet f.Kr. släpades som fångar. Där hamnade de i en omtumlande världsstad med ett sammelsurium av språk som de inte förstod. På babyloniska betydde ”Babylon” *gudarnas port*, d.v.s. platsen där gudarna stiger ner från himlen. Vi vet att Nebukadnessar, Babylons forntida kung, var stolt över att ha restaurerat ett tempel till Babylons avguds Marduks ära, en s.k. zikkurat, ett tempeltorn på vilket man trodde sig nå rituell kontakt med himlen – en blasfemi i judarnas öron.

**Den sanne Guden, Bibelns Gud, steg ned och fördrev de högmodiga självdyrkarna från deras falska paradiprojekt – de drabbades av just det som de mest fruktade,**



nämligen att skingras *över hela jorden* (v. 8; jfr v. 4). Denna urtidsberättelse var säkert en tröst för de plågade judarna. Den hjälpte dem att stå emot den babyloniska religionens locktoner. Den höll hoppet på Israels Gud vid liv.

Berättelsens motpol är *pingstundret i Nya testamentet* som vi minns och firar denna helg. I Kristi kyrka verkar den Ande som försonar och bygger broar i stället för torn!

Andra alternativet till första läsning: **2 Mos 19:1, 2b, 3-8a, 16-20b** (*Inför hela folket kom Herren ned på Sinaiberget*)

Andra Mosebokens 19:e och 20:e kapitel läses av judarna vid deras pingstfest – *Shavuot*. Man firar 1) vårens första skörd i Heliga landet, och 2) att Lagen gavs på Sinaiberget. Den mäktiga berättelsen lästes kanske också av lärjungarna på pingstdagen i urkyrkan – de var ju judar. *Då hördes plötsligt från himlen ett dån som av en stormvind, och det fyllde hela huset där de satt. De såg hur tungor som av eld fördelade sig och stannade på var och en av dem. Alla fylldes av helig ande och började tala andra tungomål, med de ord som Anden ingav dem* (Apg 2:2-4). Det firar vi nu.

Sinaihändelsen är bakgrunden till pingstundret i Nya testamentet, men den är ändå unik. Gud själv var predikanten. En liknande predikan har aldrig hållits, varken förr eller senare. Folkets har burits av Gud på *örnvingar*, heter det (v. 4). Enligt rabbinerna (och kyrkofäderna) fruktar örnen inget annat än människorna och deras pilar: den bär därför sin unge på ryggen för att hellre riskera sitt eget liv än ungens. Tanken går till Jesu kärlek. Guds folk symboliseras i Nya testamentet av *Maria* – vi har i Uppenbarelseboken den starka visionen där Gud ger Jesu moder *den stora örnens båda vingar, så att hon kunde flyga ut i öknen ... långt borta från ormen*, d.v.s. djävulens inflytande (Upp 12:14). Marias syndfrihet, hennes skydd mot arvsynen, ormens gift, utsägs där i bildspråk, liksom hennes upptagning till himlen. Marianskt är också det tunga molnet som vilade över Sinaiberget (v. 16) och dolde Guds närvaro. Den helige Ande skulle i sinom tid *vila* över Maria (Luk 1:35).

Skillnaden är stor mellan Sinauppenbarelsen och pingstundret i urkyrkan, där Maria var med. Allt är nu mjukare, blidare. Guds folk bars i Gamla testamentet faderligt på örnens vingar. I Nya testamentet samlades det moderligt av Herren *så som hönan samlar sina kycklingar under vingarna* (Matt 23:37). Lagens fest blev nådens fest.

Ett tredje alternativ till första läsning: **Hes 37:1-14** (*Ni förtorkade ben, jag skall låta ande komma in i er, så att ni blir levande*)

I Matt 3:9 försäkrar den helige Johannes döparen sina åhörare om att *Gud kan uppväcka barn åt Abraham ur dessa stenar*. Hesekiel var profet när Jerusalem erövrades och förstördes med templet år 587/586 f.Kr. Han fördes i exil till Babylon. Där – i ”dalen”, v. 1, i det mesopotamiska låglandet – har han denna vision om de förtorkade benen. Syftet med synen är uppenbart: att inge de fördrivna judarna hopp: *Gud vill ge er en ny framtid*

*där hemma i ert eget land.* De ”dräpta” i v. 9 är kanske de soldater som dog under försvaret av Jerusalem. Även de har en framtid - det är tydligt att profeten talar om mer än en vanlig jordisk upprättelse. **Uppståndelsens** realitet anas här i förväg. Anden som så kraftfullt ger liv är samme helige Ande som kom över urkyrkan på pingstdagen. *Ett nytt hjärta och en ny ande* skulle skänkas åt Guds folk i stället för dess *stenhjärta* (Hes 36:26).

Ett fjärde alternativ till första läsning: **Joel 2:28-32 (i vissa biblar = 3:1-5)**  
(*Jag skall utgjuta min Ande över allt kött*)

Där Guds Ande verkar händer det saker. Profeten Joels bok är full av storslagna, skrämmande ord om Gudsfolkets fiender, men också tröstande ord till dem som fruktar Gud. Världsalltet ska fyllas av kaos och förvirring, men alla som i den stunden *åkallar Herrens namn* blir räddade (v. 32). Som **andlig bild** motsvarar detta stämningen hos den skara judar och proselyter som drabbades av Petrus predikan på pingstdagen (Apg 2:14-40): allt de trott på bröt ihop. De hade låtit döda sin Messias utan att fatta det. Men nu regnade förlåtelsens nåd över *Sionberget* (vilket på den tiden ansågs vara precis det kvarter i Jerusalem där de nu befann sig), och inget var viktigare än att ta emot nåden, bli *en skonad skara* (v. 32) och motta dopet.

Andens ankomst väcker en tro som jämställer människor. Paulus skriver (med syftning på v. 32) i Rom 10:11-13: ”Skriften säger ju: *Ingen som tror på honom skall stå där med skam. Det är ingen skillnad på jude och grek; alla har samme herre, och han ger av sin rikedom åt alla som åkallar honom. Ty var och en som åkallar Herrens namn skall bli räddad.*” Sociala hierarkier, könsmaktsordningar och åldersprivilegier spolats bort (v. 28-29). Små fattiga barn kan få visioner från Gud – tänk på Lourdes och Fatima.

Andra läsningen: **Rom 8:22-27** (*Anden vädjar för oss med rop utan ord*)

Att ha värkar (v. 22) innebär *smärta* men också *hopp* och *förväntan*. I världen är allt vikt åt undergång. Allt sukter efter att vår ”sista fiende” – döden – ska förintas (1 Kor 15:26; 2 Kor 5:2-4; Fil 3:21). Det gamla Israel frambar efter första skörden (vid pingstfesten) sina *förstlingsgåvor* åt Gud (3 Mos 23:9f). Nu är allt tvärtom: Vi i kyrkan, det nya Israel, **får Anden som en förstlingsgåva från Gud** (v. 23) – *en borgen i våra hjärtan* (2 Kor 1:22), ett smakprov på vår arvslott i himlen. Att kropparna ska ”befrias” (v. 23) betyder att våra jordiska begränsningar (att vi inte ser Guds härlighet) ska bortfalla. Vår andliga förvirring (att vi inte kan be, eller jagas av frestelser, rädslor, begär, illusioner) ska skingras: *När han uppenbarar sig kommer vi att bli lika honom, ty då får vi se honom sådan han är* (1 Joh 3:2). Vi ska se Gud *ansikte mot ansikte* (1 Kor 13:12). Gnostikerna ansåg att kroppens befrielse var att befrias *från* kroppen (själen slinker ut ur sin äckliga fångelsehåla) men detta är inte kristet. Kroppen ska med! **Köttets uppståndelse** ingår i hoppet om frälsning (se 1 Kor 15:44 och *Katolska kyrkans katekes*, nr 988-991, 1015-1017; jfr Luk 21:18).

*Vi vet ju inte hur vår bön egentligen bör vara*, säger Paulus (v. 26). MEN: tacka då Gud för *de liturgiska bönerna*, inte minst i Psaltaren. Där läggs ord i din mun som är

inspirerade av Guds Ande. En femårig försökte be med när en vuxen bad med Psaltaren. Han förstod inte denna liturgi men sade: ”Jag tror att det som man inte kan säga, kan man säga inne i huvudet”. Bad Anden i honom *med rop utan ord* (v. 26)?

Evangelium: **Joh 7:37-39** (*Ur hans inre skall flyta strömmar av levande vatten*)

Dessa Jesusord sägs under *lövhyddefesten*. Det var åtta dagars konstant firande på hösten, ursprungligen förknippat med vinskörden (5 Mos 16:13 f). Man skulle då bo i små lövhyddor, till minne av lägerlivet efter uttåget ur Egypten (3 Mos 23:42 f; jfr Neh 8:13-18). Hyddorna skulle också symbolisera livet i himlen (jfr Matt 17:4; Luk 16:9). Juden Jesus var väl förtrogen med alla detaljer.

På Jesu tid, då templet ännu fanns, pågick bön hela tiden under denna vecka. Efter morgonoffret sjöng leviterna den stora *Hallel*-bönen (Ps 113-118). När de kom till Ps 118:1 (”Tacka Herren, ty han är god, evigt varar hans nåd”) höll skaran upp lövrika kvistar i luften och jublade (Ps 118:27). Glädjen över det heliga landets vatten (motsats till ökenvandringen) uttrycktes i en vattenceremoni: man hämtade vatten från Siloakällan söder om tempelberget i en gyllene kanna. Det blandades med litet offervin och hälldes av översteprästen ut över altaret medan präster och folk sjöng orden från Jes 12:3: *Jublande skall ni ösa vatten ur räddningens källor*. På högtidens sista dag (v. 37) gick männen i procession kring altaret och bad om regn. Det fromma folket bad nog om mer, framför allt om **Messias** ankomst från himlen.

Jesus hade tidigare talat om att bli *född av vatten* (Joh 3:5), d.v.s. bli döpt. Till den samariska kvinnan vid Sykars brunn sade han att han hade *levande vatten* att ge. Den som dricker av det vattnet blir *aldrig mer törstig*. Det blir *en inre källa med ett flöde som ger evigt liv* (Joh 4:14). Nu verkar Jesus citera Gamla testamentet: ... *ur hans inre skall flyta strömmar av levande vatten, som Skriften säger* (v. 38). Detta är inget exakt citat utan *andemeningen* i texter som Jes 44:3, där vattnet är en bild av Anden; eller Jes 58:11, där den som bryr sig om medmänniskor i nöd själv ska bli som en aldrig sinande oas; eller Joel 2:23 och 28 (= 3:1 i vissa biblar), där regnet är en bild på Anden; eller Sak 14:8, där Herren kommer till sitt folk, och då ska *friskt vatten strömma ut från Jerusalem*, en bild som bygger på profeten Hesekiels vision om livgivande vatten som han såg strömma fram ur templets östra sida (Hes kap. 47; jfr Upp 22:1 f).

Här på pingstafton, när vi börjar firandet av den helige Andes ankomst till urkyrkan, och i förlängningen till oss, ser vi alltså Jesus i mängden av jublande firande pilgrimer i Jerusalem. Han ropar där *jag är världens ljus* (Joh 8:12; jfr Matt 5:14) och anspelar så på illumineringen av templet med facklor denna kväll. På samma sätt tar han vattenösningsen till anledning att säga att han har **det levande vattnet** (v. 38). *Det sade han om Anden, som de som trodde på honom skulle få* (v. 39). Därmed säger Jesus att han är **det sanna templet**. Han ersätter templet. De som tror på honom ska själva bli tempel ur vilka nådens strömmar ska flyta och komma andra till del. Den som är förenad med Jesus och hans kyrka tar inte bara emot vattnet utan utrustas till att bli en källa för andra. Bästa exemplet

är prästen som ger oss Guds nåd genom **sakramenten**. Men allt vi själva gör, drivna av **kärlekens Ande**, visar det också. Denna Andens kraft ska vi be särskilt intensivt om nu i pingst.

## PINGSTDAGEN

Pingstdagen avslutar påsktiden. Imorgon måndag är vi tillbaka i ”tiden under året”. Liturgin blir mer ”vardaglig”, även om vi omedelbart, på måndagen, börjar den vandringen med en minnesdag för **Jungfru Maria, Kyrkans moder**. Observera att torsdagen firas som en fest, **Vår Herre Jesus Kristus, den evige Översteprästen**. De kommande två söndagarna är **Heliga Trefaldighets dag** och **Kristi kropps och blods högtid**. Notera även redan nu att **Jesu hjärtas högtid** infaller tredje fredagen efter pingst, och dagen därpå minns vi **Marias obefläckade hjärta**.

I dag, pingstdagen, är första läsningen alltid densamma. Andra läsningen och evangeliet kan under årgång B och C alternativt tas från årgång A.

Första läsningen: **Apg 2:1-11** (*Alla fylldes av helig ande och började tala*)

Ur sammanhanget ser vi att *jungfru Maria* bör ha varit med vid pingstundret (”alla” i v.1; jfr 1:14). Hon får nu för andra gången i sitt liv se Gabriels löfte besannas: *Helig ande skall komma över dig* (Luk 1:35). Maria är ur bilden på kyrkan, som är **full av nåd** (jfr Luk 1:28), och här är hon det tillsammans med Jesu vänner. Anden gör Jesus närvarande, denna gång inte som en graviditet utan som tungor av **eld**, säger Lukas, symbolen för gudomlig kraft och närvaro, som i Hesekiels Gudsvision (Hes 1:4). Lärjungarna legitimeras som ambassadörer från Gud, de får *gudomlig talförmåga*, liknande Guds löfte till Mose i 2 Mos 7:1f. Den babyloniska språkförbistringen (1 Mos 11:1-9) upphävs, folken förenas i frid och förståelse. Lukas samlar här många element från Gamla testamentet. **Kyrkan helgas**. Många ortodoxa kyrkor har lökkupoler – de ska föreställa pingsttungor av eld som sänker sig över byggnaden.

Johannes Döparen förkunnade att Frälsaren skulle komma med *eld* (Luk 3:16), och Jesus själv längtade efter att se denna eld brinna på jorden (Luk 12:49). Elden kan vara Guds dom över världen (jfr Joh 16:8-11; 2 Pet 3:12; Matt 25:41), eller trons eld som brinner i hjärtat (Luk 24:32), eller ljuset som inte kan döljas (Matt 5:15-16).

Jesus var en lidelsefull predikant – *som av eld* (v. 3). Många fick för sig att han var *Elia* (Mark 8:28), profeten på vars bön Gud sände eld från himlen (1 Kung 18:16-40). Även *Mose* kändes nära i Jesu ord, han som kallades vid berget Sinai genom den brinnande törnbusken som, likt evighetslampan i kyrkan i dag, inte släcktes (2 Mos kap. 3). Mose var den som senare vid samma berg under *eld och dån* från himmelen (jfr v. 2-3) tog emot de tio Guds bud (2 Mos 19:16 f). *Predikanten Mose, predikanten Elia och predikanten Jesus*, Gamla och Nya testamentets ljuspelare, sammanstrålade i ett enda sken för oss på förklaringsberget (Mark 9:2 f). Ljuset utgick från JESUS.

Vad var pingstelden? Jesu ord i symbolform! Besjälade, flammande ord som etsats fast i lärjungarna. Nu svävar Anden över huvudena, nåden regnar ymnigt, ett orgelbrus av känslor, man minns Jesu tal, hur han log och såg på dem. Anden skulle ju, hade Jesus sagt, *lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er* (Joh 14:26). Må allt gott som kyrkan skänkt oss under denna påsktid nå ut till andra! Glöm aldrig Skriftens ord: *Elden på altaret skall fortsätta att brinna, den får aldrig slockna* (3 Mos 6:12). Må de som förkunnar evangeliet för dig, käre läsare, alltid vara uppfyllda av pingstelden, och må din tunga brinna med samma låga, du vars inre är Guds tempel, Guds boning!

Andra läsningen: **Gal 5:16-25** (*Andens frukter*)

Låter vi köttet styra oss – den irrationella, begärande, hänsynslösa sidan av oss som vi så lätt förfaller till – då kommer vi inte till Guds rike (v. 16). Att låta sig ledas av Anden går inte utan kamp mot oss själva. Paulus menar tydligen mer än att bara ogilla och principiellt distansera sig från synd: de kristna har *korsfäst sitt kött med alla dess lidelser och begär* (v. 24). Vi ska inte stå hjälplösa inför striden mellan kött och ande, vi ska påverka den. Vi dör bort från synden i **dopet** (Rom 6:11) men det behövs också *mortifikation*, dvs. ett livslångt dödande av det själviska begäret (*Katolska kyrkans katekes*, nr 2015), askes. Våra drifter och impulser följer inte Andens vink av sig själva! De måste lära sig lyda. Självbehärskning är en av Andens gåvor (v. 23).

Evangelium: **Joh 15:26-27; 16:12-15** (*Sanningens ande skall vägleda er med hela sanningen*)

Jesus säger här i förväg (v. 26) att det är han själv som ska sända den helige Ande över kyrkan till pingst – den högtid vi firar i dag. Vi katoliker säger att det innebär att Anden utgår av både Fadern **och Sonen** (latin: *filioque*), att Fadern och Sonen alltså är det gemensamma eviga ursprunget för Anden. Vi i västkyrkan säger *Filioque* för att betona att Fadern och Sonen är *av samma väsen* (Joh 10:30, 38; 14:9 f). Anden kallas och är *Kristi Ande* (Rom 8:9; Fil 1:19; 1 Pet 1:11; Apg 16:7) och *Faderns Ande* (Matt 10:20) – se *Katolska kyrkans katekes*, nr 243-248; 264). Kristus ger oss *sin* Ande (Joh 20:22) som även är Faderns Ande. *Allt vad Fadern har är mitt; därför säger jag att det är av mig han* (Anden) *tar emot det han skall låta er veta* (v. 15). *Vad Fadern gör, det gör också Sonen* (Joh 5:19). Anden är oskiljbar från Fadern och Sonen, en egen gudomlig person, evig och oskapad som Sonen. Anden *utforskar allt, också djupen hos Gud* (1 Kor 2:10) så som också Jesus gör (Matt 11:27). Anden är liksom Jesus *utsänd* av Fadern (Joh 14:16, 26; 17:3; Gal 4:6) men är samtidigt en gåva från Jesus (Joh 15:26, 16:7; 19:30; 20:22). Att Anden *utgår* av både Fadern och Sonen är rimligt att säga utifrån Bibeln. Denna Ande gör Jesus närvarande i dig, nu, i dag. Jubla och tacka!